

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.003.01.2023

**Pan
Rafał Lewoc
p.o. Podlaski Wojewódzki Inspektor
Ochrony Roślin i Nasiennictwa
Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin
i Nasiennictwa w Białymstoku
15-959 Białystok, ul. Zwycięstwa 26B**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Wystąpienie pokontrolne z dnia 8 maja 2023 r., zmienione zgodnie z treścią uchwały Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 22 czerwca 2023 r. (KPK-KPO.443.90.2023)

P/23/070 – Wprowadzanie do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Jednostka Kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Białymstoku ul. Zwycięzca 26B, 15-959 Białystok (dalej: WIORiN lub Inspektorat)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Rafał Lewoc, p.o. Podlaski Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa, od 16 maja 2022 r. (zwany dalej „Wojewódzkim Inspektorem”). W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: 1) Józef Ryszard Sikorski, p.o. Podlaski Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w okresie 9 października 2021 r. – 15 maja 2022 r. 2) Andrzej Stanisław Zaman, Podlaski Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w okresie 24 lutego 2016 r. – 10 stycznia 2022 r
Zakres przedmiotowy kontroli	Prawidłowość i rzetelność realizacji zadań związanych z wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin
Okres objęty kontrolą	Od dnia 1 lipca 2020 r. – do dnia zakończenia czynności kontrolnych w jednostce, ¹ z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały one związek z działaniami prowadzonymi w tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontrolerzy	1. Piotr Żukowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/18/2023 z 18 stycznia 2023 r. 2. Agata Ciupa, doradca prawny upoważnienie do kontroli nr LBI/39/2023 z 9 lutego 2023 r. (akta kontroli str. 1-7)

¹ Tj. do dnia 5 kwietnia 2023 r.

² Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 623), dalej: ustawa o NIK.

III. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

W latach 2020-2022 w WIORiN co do zasady prawidłowo realizowano zadania związane z wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.

Wojewódzki Inspektor ustalił strukturę jednostki adekwatną do realizacji zadań związanych z nadzorem nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, w tym nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin, poprzez przydział konkretnych zadań: Działowi Ochrony Roślin i Nawozów oraz oddziałom terenowym (powiatowym i granicznym), a także pracownikom. Planując działalność kontrolną WIORiN Wojewódzki Inspektor uwzględniał wytyczne Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa. WIORiN w pełni zrealizował plany kontroli w latach 2021 – 2022.

Kontrole WIORiN oraz pobieranie próbek nawozów i środków wspomagających uprawę roślin były przeprowadzane zgodnie z procedurami ustalonymi przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin. Przy czym jednak zakres zleczanych badań laboratoryjnych nie obejmował określonych przepisem § 14 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu⁴ badań pod kątem dopuszczalnej wartości zanieczyszczeń (metali ciężkich) oraz występowania bakterii z rodzaju Salmonella oraz jaj pasożytów jelitowych. Było to m.in. wbrew *Procedurze pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin*, stanowiącej załącznik do zarządzenia Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa nr 12/2021 z dnia 29 kwietnia 2021 r. Stwierdzone podczas kontroli nieprawidłowości dotyczące błędnych danych o liczbie stwierdzonych uchybień i wydanych zaleceń pokontrolnych wykazanych w sprawozdaniach ORiN 11a – 11d za 2021 r. oraz niewypełnienia formularza oświadczenia o stanie kontroli zarządczej za 2021 r. nie miały wpływu na realizację zadań dotyczących kontroli wprowadzania do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „Nawóz WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość i rzetelność realizacji zadań związanych z wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.

Opis stanu faktycznego

1.1. W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 7 maja 2020 r. o zmianie ustawy o nawozach i nawożeniu oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa⁶ i nałożeniem na Inspekcję nowych zadań w zakresie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, podjęto następujące działania:

- Zmieniono regulamin organizacyjny WIORiN, wprowadzając nową nazwę komórki organizacyjnej „Dział Ochrony Roślin i Nawozów”, dodając nowe zadania dotyczące między innymi: a) nadzorowania wprowadzania do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin, b) nadzorowania konfekcjonowania nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin, c) nadzorowania przestrzegania przepisów dotyczących znakowania i pakowania nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin,
- Wprowadzono zmiany w zakresie czynności 56 pracowników dodając zadania główne lub zadania dodatkowe związane z nadzorowaniem nawozów, tj. prowadzeniem kontroli prawidłowości wprowadzania do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2008 r. Nr 119, poz. 765, ze zm. Dalej: rozporządzenie MRiRW z dnia 18 czerwca 2008 r.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Dz. U. poz. 1069; zmiany w zakresie nadzoru dotyczącego nawozów weszły w życie 1.07.2020 r.

„NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin oraz pobieraniem próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWOZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin. W okresie objętym kontrolą nie prowadzono naborów do pracy w związku z przejęciem tych dodatkowych zadań.

- Zapewniono przygotowanie merytoryczne pracowników do wykonywania zadań związanych z nadzorowaniem wprowadzania do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin. W 18 szkoleniach przeprowadzonych w latach 2020 – 2022 dotyczących między innymi: procedur kontroli i nadzoru nawozów oraz poboru próbek nawozów udział wzięło 206 osób.

(akta kontroli str. 14-21, 34-62)

WIORiN w latach 2020 – 2022 nie występował i nie zgłaszał zapotrzebowania do Wojewody Podlaskiego o dodatkowe środki na realizację nowych zadań związanych z prowadzeniem nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów. W wyjaśnieniu Inspektor Wojewódzki wskazał, że „zgodnie z oceną skutków regulacji przenoszącej zadania związane z nadzorem nad rynkiem nawozów z IJHARS do PIORiN, ustawodawca założył, że nie będzie ono powodować dodatkowych obciążeń dla budżetu państwa i będzie realizowane w ramach środków zaplanowanych dla WIORiN w ustawie budżetowej na rok 2020 oraz w ustawach budżetowych na lata następne. WIORiN w Białymstoku nie bierze czynnego udziału przy planowaniu ustawy budżetowej. Z Urzędu Wojewódzkiego wpływa do WIORiN projekt planu na dany rok z podaną kwotą, która WIORiN ma do rozdysponowania na poszczególne paragrafy w ramach kwoty przyznanej w projekcie. Zgodnie z planowaniem [...] w latach 2021-2022 wydatki na nawozy były pokrywane z własnych środków na poszczególne paragrafy w ramach funkcjonowania WIORiN.”

(akta kontroli str. 403)

1.2. Wytyczne do planów pracy WIORiN na rok 2021 i 2022 opracowane przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa zakładały, że w „ramach działań planowych kontrolą kompleksową należy objąć sześć podmiotów wprowadzających do obrotu nawozy, nawozy oznaczone znakiem „NAWÓZ WE” oraz środki wspomagające uprawę roślin”.

(akta kontroli str. 81-97)

Typowanie podmiotów do kontroli na rok 2021 i 2022 WIORiN poprzedził analizą ryzyka. I tak:

- przy typowaniu podmiotów do kontroli w 2021 r. brano pod uwagę: czy podmiot był kontrolowany przez Inspekcję Jakości Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS) w 2020 r. i czy w trakcie tej kontroli wystąpiły nieprawidłowości oraz docierające do WIORiN informacje dotyczące możliwych nieprawidłowości;
- przy typowaniu do kontroli 2022 r. wzięto pod uwagę wnioski z kontroli przeprowadzonych w 2021 r. oraz uwzględniono takie elementy jak „skala produkcji i różnorodność produkowanego asortymentu oraz czas działalności producenta” oraz wnioski z monitoringu ofert internetowych (np. platform OLX), gdzie analizowano oferty pod kątem nieprawidłowego oznakowania lub pochodzenia nawozów.

(akta kontroli str. 404-406)

WIORiN tworząc plan pracy na 2021 r. dysponował przekazanym przez IJHARS wykazem producentów nawozów posiadających pozwolenie MRiRW. Przy tworzeniu planu pracy na 2021 r. WIORiN posiadał informacje o 12 producentach lub importerach na terenie woj. podlaskiego, natomiast przy tworzeniu planów pracy na 2022 r. posiadano już informacje o 16 producentach lub importerach. W latach 2021 – 2022 r. do kontroli wytypowano odpowiednio 50% i 38% znanych WIORiN producentów lub importerów nawozów.

(akta kontroli str. 404-406)

WIORiN na polecenie Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w dniu 15 września 2022 r. na podstawie informacji uzyskanych z oddziałów terenowych sporządził wykaz producentów i dystrybutorów nawozów, który zawierał informacje i dane o 18 producentach i importerach oraz 68 dystrybutorach działających na terenie woj. podlaskiego.

(akta kontroli str. 105-121)

1.3. W okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2020 r. WIORiN nie kontrolował wprowadzania do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, iż „z uwagi na fakt, że przejęcie zadań

w zakresie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin nastąpiło w połowie roku, Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Białymstoku nie wdrażał własnego planu kontroli, lecz kontynuował działania kontrolne na podstawie Programu kontroli, ustalonego przez IJHARS. Przedmiotowe działania dotyczyły m.in. prowadzonych postępowań administracyjnych i miały tym samym na celu zapewnienie ciągłości realizowanych zadań związanych z nadzorem nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Białymstoku zakończył przed 1 lipca 2020 r. wszystkie kontrole zaplanowane na 2020 r. oraz rozpoczęte przez siebie sprawy związane z prowadzeniem postępowań administracyjnych, skargami oraz zapytaniami. W związku z powyższym WIORiN Białystok nie przeprowadzał działań kontrolnych w 2020 r."

(akta kontroli str. 78-80)

1.4. Wojewódzki Inspektor sporządził oświadczenie o stanie kontroli zarządczej, w którym potwierdził, że w jednostce w 2020 r. w wystarczającym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza. W informacji przekazanej w dniu 11 czerwca 2021 r. do Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego o stanie kontroli zarządczej i działaniach podjętych w ramach realizacji standardów kontroli zarządczej WIORiN nie wykazał uchybień i nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 303-304)

Formularz oświadczenia o stanie kontroli zarządczej za 2021 rok, podpisany przez Wojewódzkiego Inspektora 27 kwietnia 2022 r., nie został wypełniony, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 306-308)

Obecny Wojewódzki Inspektor po objęciu stanowiska, w związku z wynikami kontroli Wojewody Podlaskiego (co opisano poniżej) odnoszącymi się m.in. do stanu kontroli zarządczej podjął działania naprawcze. W informacji z dnia 11 czerwca 2022 r, przekazanej do PUW wymieniono działania podjęte w celu naprawy sytuacji. W zakresie zarządzania ryzykiem wskazano, że: [1] zdefiniowano cele i zadania poszczególnych komórek organizacyjnych, w tym plany kontroli zewnętrznych i wewnętrznych na 2022 r; [2] dokonano identyfikacji ryzyka; [3] ustalono stopień wpływu ryzyka na realizację zadań Inspektoratu oraz prawdopodobieństwo wystąpienia; [4] opracowano sposoby postępowania z ryzykiem.

(akta kontroli str. 356-361)

W oświadczeniu o stanie kontroli zarządczej za rok 2022 Wojewódzki Inspektor oświadczył, że w WIORiN „w ograniczonym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza”. Ocena powyższa została sformułowana na podstawie wyników kontroli Wojewody Podlaskiego przeprowadzonej w końcu 2021 r, gdzie stwierdzono słabość kontroli zarządczej oraz kwestionariuszy zarządzania ryzykiem za 2022 r. W zakresie dotyczącym realizacji zadań związanych z wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, wskazano następujące zastrzeżenia w zakresie funkcjonowania kontroli zarządczej:

- niewystarczające przeszkolenie pracowników w zakresie wykonywania zadań w roli kontrolnej,
- w związku z pełnieniem od 3 grudnia 2022 r. funkcji organu nadzoru rynku (nadzór nad wprowadzaniem do obrotu i udostępnianiem na rynku produktów nawozowych UE będzie realizowany na podstawie dotychczas nie mającej zastosowania w działalności WIORiN ustawy o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku⁸) zidentyfikowano nowe

⁷ Oświadczenie opierało się na ocenie i informacjach dostępnych w czasie sporządzenia niniejszego oświadczenia z: monitoringu realizacji celów i zadań, samooceny kontroli zarządczej przeprowadzonej z uwzględnieniem standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, procesu zarządzania ryzykiem, kontroli wewnętrznej i zewnętrznych oraz innych źródeł informacji (cykliczne spotkania z kierownictwem działów, spotkań z pracownikami w ramach „otwartych drzwi” skarg i anonimowych pism).

⁸ Ustawa z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku (Dz. U. z 2022 r. poz. 1854).

ryzyka, tj.: trudności interpretacji przepisów szczególnie rozporządzenia 2019/1009⁹, brak procedur przeprowadzenia kontroli oraz ograniczony dostęp do przepisów oraz metodyk.

Wojewódzki Inspektor w oświadczeniu o stanie kontroli zarządczej za 2022 r, wskazał jednocześnie planowane działania, które zostaną podjęte w celu poprawy jej funkcjonowania. I tak między innymi w związku z pełnieniem funkcji organu nadzoru rynku zaplanowano:

- określenie istotności ryzyka w dokumencie „Katalog ryzyk”,
- aktualizację regulaminu organizacyjnego oraz upoważnienie do kontroli (wprowadzone zostanie nowe pouczenie kontrolowanego podmiotu/przedsiębiorcy zgodnie z wymogami ustawy o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku),
- szkolenia dla pracowników merytorycznych komórek zajmujących się obrotem i konfekcjonowaniem nawozów i podłoży do upraw,
- zwiększeniem nadzoru nad pracą oddziałów, w tym nad przygotowaniem inspektorów do kontroli oraz udziału pracowników w szkoleniach zewnętrznych i wewnętrznych.

(akta kontroli str. 356-361)

W ocenie ryzyk i zadań wrażliwych WIORiN sporządzonych w I kwartale 2023 r, zidentyfikowano ryzyka i ich stopień (wpływ, prawdopodobieństwo wystąpienia, istotność ryzyka) oraz wskazano reakcję na ryzyko. W zakresie realizacji zadań dotyczących kontroli wprowadzenia do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” zidentyfikowano ryzyka polegające na: braku współpracy ze strony przedsiębiorcy, wadliwych zmiennych i niejasnych przepisach prawnych oraz braku jednoznacznych interpretacji. Odnośnie do pobierania nawozów wskazano ryzyka dotyczące: narażenia zdrowia inspektorów oraz odmowy udostępnienia przez producenta próbki do analizy, brak procedur i metodyk pobierania prób. W zakresie pełnienia funkcji organu nadzoru rynku wskazano: trudności w interpretacji przepisów, szczególnie rozporządzenia 2019/1009 oraz brak procedur przeprowadzenia kontroli. Reakcjami na wskazane ryzyko ma być: organizowanie szkoleń, opracowywanie instrukcji, wytycznych, zapewnienie obsługi prawnej, występowanie o opinie i interpretacje.

(akta kontroli str. 356-361)

2.1. W latach 2021-2022 WIORiN zrealizował 12 kontroli dotyczących wprowadzania do obrotu nawozów i środków ochrony roślin, w tym sześć w 2021 roku, odnoszących się do 10 produktów: [1] nawozów – pięć; [2] nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” – pięć; i sześć w 2022 roku, odnoszących się do 12 produktów: [1] nawozów – sześć; [2] nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” – dwie; [3] środków wspomagających uprawę roślin – cztery.

Wszystkie te kontrole były kontrolami planowanymi i a ich realizacja stanowiła 100 % planu. W okresie objętym kontrolą WIORiN nie podejmował kontroli interwencyjnych. Realizowane w konkretnych podmiotach kontrole dotyczyły:

- prawidłowości wprowadzenia do obrotu nawozu organicznego;
- prawidłowości wprowadzenia do obrotu środków wspomagających uprawę roślin;
- prawidłowości znakowania - umieszczania informacji na etykietach, opakowaniach i w dołączonej dokumentacji
- spełniania wymagań jakościowych ww. produktów deklarowanych przez wprowadzającego do obrotu;
- prawidłowości wprowadzenia do obrotu nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE”;
- prawidłowości znakowania nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE”;
- jakości nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE”;

⁹ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 142/2011 z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, oraz w sprawie wykonania dyrektywy Rady 97/78/WE w odniesieniu do niektórych próbek i przedmiotów zwolnionych z kontroli weterynaryjnych na granicach w myśl tej dyrektywy - Dz. Urz. UE L 54 z 26.02.2011, str. 1

- prawidłowości wprowadzenia do obrotu organicznego środka poprawiającego właściwości gleby. (akta kontroli str. 484-486)

2.2. W trakcie ww. kontroli pobrano ogółem 20 próbek, w tym w przypadku jednej z nich stwierdzono, że nie zostały spełnione wymagania dotyczące wymagań jakościowych, tj. zawartości substancji organicznej w środku wspomagającym uprawę roślin. Zawartość suchej masy była mniejsza niż deklaracja producenta, co stanowiło naruszenie art. 24 a ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu¹⁰. Za spełnienie powyższych wymagań odpowiadał producent środka wspomagającego uprawę roślin. W związku nieprawidłowością o wykrytych odstępstwach w składzie nawozu poinformowano WIORiN właściwy ze względu na siedzibę producenta – tj. WIORiN w Bydgoszczy.

W efekcie prowadzonych kontroli stwierdzono ponadto następujące nieprawidłowości:

- braki w dokumentacji produktu (ustalenia dotyczyły dwóch produktów ujawnionych w trakcie dwóch kontroli) i informacji o okresie przydatności nawozu do stosowania (art. 9 ust. 2 pkt 2 lit. b ustawy o nawozach i nawożeniu);
- umieszczanie na etykietach dołączonych do opakowań nawozów niewłaściwych oznaczeń.

W efekcie kontroli wydano ogółem dwa zalecenia pokontrolne (po jednym w 2021 i 2022 roku), o których realizacji poinformowały podmioty kontrolowane.

Nie wystawiano mandatów za naruszenia, o których mowa w art. 41 ustawy o nawozach i nawożeniu, nie wydawano decyzji administracyjnych, o których mowa w art. 31 ust. 1 pkt 1 i 2 ww. ustawy, zakazujących wprowadzenia do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin bądź nakazujących ich wycofanie z obrotu, ani decyzji w trybie art. 37 - art. 37b tej ustawy w sprawie opłat sankcyjnych. (akta kontroli str. 484-486)

3.1. W trakcie kontroli NIK analizie poddano dokumentację z wszystkich 12 kontroli przeprowadzonych przez pracowników WIORiN. Badanie to wykazało, że:

- Kontrole WIORiN były przeprowadzane w oparciu o procedury określone zarządzeniem nr 15/2020 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 17 listopada 2020 roku w sprawie wprowadzenia procedury kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin¹¹ (dalej „procedura”) oraz zarządzenia nr 12/2021 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w sprawie wprowadzenia procedury pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin¹².
- Kontrole prowadzono regularnie u podmiotów wprowadzających do obrotu nawozy, nawozy oznaczone znakiem „NAWÓZ WE” oraz środki wspomagające uprawę roślin, w oparciu o ocenę ryzyka oraz z właściwą częstotliwością, na podstawie planu kontroli stanowiącego integralną część planu pracy wojewódzkiego inspektoratu ochrony roślin i nasiennictwa. Podczas czynności kontrolnych wykonywano: kontrolę dokumentacji, pobranie próbek do badań laboratoryjnych, sprawdzenie oznakowania i aspektów związanych z pakowaniem oraz stosowaniem opakowań jednostkowych, wykonywano dokumentację zdjęciową oraz przeprowadzano oględziny.
- Kontrole nawozów i środków wspomagających uprawę roślin przeprowadzono po uprzednim zawiadomieniu kontrolowanego o zamiarze wszczęcia kontroli.
- Czynności kontrolne związane z pobraniem próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin wykonano w 2021 roku w dniu rozpoczęcia kontroli, natomiast w 2022 roku u pięciu spośród sześciu kontrolowanych, w jednym przypadku poboru próbek dokonano przed upływem terminu 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia. Czynności te prowadzono w oparciu o wytyczne i z wykorzystaniem wzorów zawartych w zarządzeniu nr 12/2021 GIORiN. Z czynności

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 569

¹¹ Zwane dalej „zarządzeniem nr 15/2020 GIORiN”

¹² Zwane dalej „zarządzeniem nr 12/2020 GIORiN”

pobrania próbek sporządzano protokoły (zawierające m.in. podstawę prawną; identyfikację kontrolowanego nawozu/nawozu WE/środka wspomagającego uprawę roślin, uczestników, miejsce i czas pobrania próbek, informacje o: [1] sprawdzaniu dokumentów dotyczących przedmiotu kontroli; [2] o sprawdzeniu cech zewnętrznych; [3] o miejscu, metodzie i sposobie pobrania próbek do badania oraz sposobie ich zabezpieczania i postępowania z nimi; [4] szczegółowe informacje i uwagi dotyczące deklarowanych zawartości badanego materiału, zakresu badań zleconych laboratorium oraz stosowne pouczenia; [5] podpisy osób pobierających próbki, podpisy osób podmiotu kontrolowanego obecnych przy pobraniu próbek oraz potwierdzenie odbioru próbki końcowej kontrolnej i protokołu pobrania próbek).

- Badania próbek na zlecenie WIORiN przeprowadzały dwa podmioty – laboratorium Okręgowej Stacji Ochrony Roślin w Białymstoku (13 próbek, z tego – pięć w 2021 r., osiem – w 2022 r.) oraz laboratorium Okręgowej Stacji Ochrony Roślin w Olsztynie (siedem próbek, z tego – pięć w 2021 r., dwie – w 2022 r.), sporządzając każdorazowo sprawozdania zawierające wyniki badania.
- Zakres zlecanych badań wykonywanych na pobranych próbkach określali każdorazowo przeprowadzający kontrolę inspektorzy WIORiN. Stwierdzono, że w żadnej z kontroli nawozów i środków wspomagających uprawę roślin nie zlecono badania próbek pod kątem zawartości zanieczyszczeń (metali ciężkich) oraz w kierunku występowania bakterii typu salmonella i jaj pasożytów, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.
- Czas trwania wszystkich kontroli prowadzonych przez Wojewódzkiego Inspektora u danego przedsiębiorcy w jednym roku kalendarzowym nie przekraczał terminów określonych w art. 55 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców¹³, a po pobraniu i zabezpieczeniu próbek korzystano z możliwości wynikającej z art. 56 Prawa przedsiębiorców, tj. przerwania kontroli na czas niezbędny do przeprowadzenia badań próbki produktu lpo pisemnym zawiadomieniu przedsiębiorcy.
- Czynności kontrolne wykonywano w obecności podmiotu kontrolowanego lub osoby upoważnionej przez ten podmiot. Kontrolujący wykonywali czynności kontrolne po okazaniu legitymacji służbowej i upoważnienia do wykonywania czynności kontrolnych.
- Upoważnienia do przeprowadzania czynności kontrolnych były zgodne ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do ww. procedury oraz zawierały: numer upoważnienia, imię i nazwisko, stanowisko służbowe oraz numer legitymacji służbowej, zakres udzielonego upoważnienia, podpis osoby udzielającej upoważnienia wraz z podaniem zajmowanego stanowiska lub wykonywanej funkcji, termin ważności upoważnienia, datę i miejsce jego wydania, a także: oznaczenie organu przeprowadzającego kontrolę, określenie zakresu kontroli, oznaczenie kontrolowanego, pouczenie o jego prawach i obowiązkach, wskazanie podstawy prawnej oraz daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli. Na dokumencie kontrolowani potwierdzali własnoręcznym podpisem fakt i datę otrzymania dokumentu.
- Zakres zrealizowanych przez WIORiN kontroli nie wykraczał poza wskazany w upoważnieniu.
- Z wykonanych czynności kontrolnych sporządzano protokoły kontroli w dwóch egzemplarzach, z których jeden pozostawiano podmiotowi kontrolowanemu. Protokoły kontroli były sporządzane w oparciu o szablon stanowiący załącznik nr 3 do zarządzenia nr 15/2020 GIORiN, zawierały wszystkie wymagane dane, o których mowa w art. 26 ust. 2 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa¹⁴, w tym:
 - imię i nazwisko osoby wykonującej czynności kontrolne, a w przypadku, gdy ta osoba jest pracownikiem Inspekcji – także stanowisko służbowe i numer legitymacji służbowej;

¹³ Dz.U. z 2023 r. poz. 221. Dalej: Prawo przedsiębiorców

¹⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 288, ze zm.

- imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwę, siedzibę i adres podmiotu kontrolowanego, z tym, że w przypadku, gdy tym podmiotem jest osoba fizyczna wykonująca działalność gospodarczą, zamiast adresu i miejsca zamieszkania tej osoby protokół zawierał adres miejsca wykonywania działalności gospodarczej;
- miejsce i czas trwania kontroli;
- podstawę prawną podejmowanych działań i zakres kontroli;
- opis stanu faktycznego stwierdzonego w toku kontroli, ze szczególnym uwzględnieniem ujawnionych nieprawidłowości oraz wskazanie naruszonego przepisu;
- opis nieprawidłowości usuniętych w toku kontroli;
- informację o zabezpieczonych dowodach i próbkach pobranych do badań laboratoryjnych lub ocen;
- ewentualne zalecenia pokontrolne;
- inne istotne informacje i dane uzyskane w toku kontroli w zakresie objętym tą kontrolą;
- Protokoły kontroli podpisane były przez osoby wykonujące czynności kontrolne i podmiot kontrolowany lub osoba przez niego upoważniona.
- W badanych kontrolach nie było przypadku odmowy podpisania protokołu, nie zgłoszono też zastrzeżeń.
- Podmioty kontrolowane informowały o wykonaniu zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str. 484-486)

3.2. W dniu rozpoczęcia kontroli NIK, WIO RiN zlecono przeprowadzenie dwóch kontroli doraźnych (w trybie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK), której przedmiotem był wyłącznie pobór próbek i dokonanie analizy spełniania wymagań w zakresie dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń w środkach wspomagających uprawę roślin (lub nawozach) wytworzonych z komunalnych osadów ściekowych. Kontrole zostały przeprowadzone na podstawie art. 48 ust. 5 Prawa przedsiębiorców, tj. pobór próbek środków wspomagających uprawę roślin/nawozów został dokonany (tylko w jednym przypadku) w dniu zawiadomienia przedsiębiorcy o zamiarze rozpoczęcia kontroli, zgodnie z art. 48 ust 1 przywołanej ustawy. W ich efekcie ustalono:

1) w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji w Sokółce Sp. z o.o. – 31 stycznia 2023 r. doręczono zawiadomienie o zamiarze wszczęcia kontroli i w tym dniu zamierzano dokonać poboru próby nawozu pod nazwą „Kompost Sokólski”. Prezes Zarządu złożył jednak oświadczenie, że na ww. dzień na terenie przedsiębiorstwa nie znajduje się pełnowartościowy produkt pod nazwą „Kompost Sokólski”. Dokonano oględzin dwóch hal magazynowych, gdzie składowano produkt podlegający procesowi kompostowania, który to proces zgodnie z oświadczeniem Prezesa zakończy się „w okolicach czerwca 2023 r.”. Sporządzono protokół oględzin i dokumentację fotograficzną. Wobec powyższego odstąpiono do pobrania prób.

Przeprowadzona 9 lutego 2023 r. kontrola dokumentacji dotyczącej produkcji i wprowadzania do obrotu ww. nawozu organicznego wykazała nieprawidłowość określoną w art. 9 a ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy o nawozach i nawożeniu, polegającą na braku w dokumentach, w który się zaopatruje nawóz informacji o masie netto nawozu., co stosownie do postanowień art. 37a ust.1 pkt 2 powołanej ustawy zagrożone jest karą pieniężną nakładaną w drodze decyzji administracyjnej.

Wydano zalecenie pokontrolne nakazujące podawanie w dokumentacji towarzyszącej, w którą zaopatruje się nawóz wprowadzany do obrotu luzem pn. „Kompost Sokólski” informacji o masie produktu netto. Termin na realizację zalecenia określono na 30 dni od podpisania protokołu, które miało miejsce 24 lutego 2023 r. (akta kontroli str. 201-302)

2) w Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce – 31 stycznia 2023 r. doręczono zawiadomienie o zamiarze wszczęcia kontroli oraz tego dnia dokonano poboru próby nawozu pod nazwą „Haj-Plon” celem zbadania w zakresie spełniania wymagań dla zawartości metali ciężkich oraz obecności żywych jaj pasożytów jelitowych. Tego dnia na stanie magazynowym stwierdzono 50 t środka poprawiającego właściwości gleby,

sporządzono protokół oględzin oraz pobrano 2 próby do badań laboratoryjnych, z których jedną pod kątem występowania żywych jaj pasożytów jelitowych i bakterii rodzaju Salmonella zbadała Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza (OSCHR) w Warszawie, a drugą – badanie parametrów chromu, kadmu, niklu, ołowiu i rtęci – wykonała OSCHR w Białymstoku. Ze sprawozdań OSCHR w Warszawie i w Białymstoku z ww. badań z 17 i 21 lutego 2023 r. wynika, że kontrolowana partia spełnia wymagania określone w rozporządzeniu MRiRW z dnia 18 czerwca 2008 r. Przeprowadzona kontrola dokumentacji produkowanego środka poprawiającego właściwości gleby również nie wykazała nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 123-200)

4. Badania próbek nawozów były zlecane na podstawie porozumienia w sprawie współpracy w zakresie kontroli jakości nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin z dnia 8 września 2020 r zawartego między Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa a Dyrektorem Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej. Zgodnie z postanowieniami ww. porozumienia próbki nawozów były przekazywane celem przeprowadzenia badań do właściwej miejscowo Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Białymstoku, zaś próbki nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓE WE” do OSCHR w Olsztynie, tj. jednostki wskazanej w obwieszczeniu Ministra Gospodarki z dnia 28 kwietnia 2014 r. w sprawie listy akredytowanych laboratoriów upoważnionych do wykonywania badań potwierdzających spełnienie przez nawozy oznaczone znakiem „NAWÓZ WE” wymagań określonych dla tych nawozów w odrębnych przepisach¹⁵. W analizowanych kontrolach nie wystąpiły przypadki uzyskania rezultatów badania próbek spoza zakresu pomiarowego akredytowanej metody. Zgodnie z procedurą pobierania próbek (zarządzenia nr 12/2021 Głównego Inspektora) „*próbki końcowe kontrolne należy przekazać jeśli to możliwe do laboratorium innego niż to, które pierwotnie wykonywało badanie, posiadającego akredytację na metodę badawczą identyfikacji danego parametru*”. Inspektor Wojewódzki wyjaśnił, że „*w latach 2020 – 2022 WIORiN Białystok nie otrzymał wniosku o przebadanie próbki końcowej kontrolnej od kontrolowanych przedsiębiorców. W związku z tym nie przekazywaliśmy ich do badań laboratoriów akredytowanych*”.

(akta kontroli str.483)

Zlecane badania w laboratoriach były zasadniczo realizowane w czasie od 9 do 25 dni od dnia otrzymania pobranych próbek. W jednym przypadku czas ten wyniósł 62 dni i dotyczył badań przeprowadzanych w OSCHR w Olsztynie na zawartość siarki.

(akta kontroli str. 431-433)

5 W badanym okresie WIORiN nie zawiadamał Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o ustaleniach przeprowadzanych kontroli, które mogły być podstawą do cofnięcia pozwolenia na wprowadzanie do obrotu nawozów lub środków wspomagających uprawę roślin w trybie art. 7 ust. 2 i 2a ustawy o nawozach i nawożeniu, albowiem nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

(akta kontroli str. 431-433)

6. W latach 2020 – 2022 WIORiN nie wydawał w trybie art. 31 ust. 1 ustawy o nawozach i nawożeniu decyzji zakazujących wprowadzenia do obrotu nawozu, nawozu oznaczonego znakiem „NAWÓZ WE” albo środka wspomagającego uprawę roślin.

(akta kontroli str. 423-425)

7. W badanym okresie w wyniku przeprowadzonych kontroli w podmiotach wprowadzających nawozy i środki wspomagające uprawę roślin do obrotu nie stwierdzono, aby nie spełniały one wymagań jakościowych. W związku z powyższym nie były ustalane i pobierane opłaty od kontrolowanych podmiotów za przeprowadzanie przez WIORiN czynności kontrolnych i przeprowadzanie badań laboratoryjnych.

(akta kontroli str. 432-433)

8. W latach 2020 – 2022 do WIORiN nie wpływały skargi, wnioski lub petycje dotyczące nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.

(akta kontroli str. 429-430)

9. WIORiN nie zawierał porozumień o współpracy przy realizacji przejętych od lipca 2020 roku nowych zadań w zakresie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin z innymi organami administracji, w szczególności z IJHRS,

¹⁵ M. P. z 2014 r. poz. 357. Obwieszczenie wygasa z dniem 3.12.2022 r., wskutek uchylecia delegacji ustawowej.

Inspekcją Weterynaryjną (IW), Inspekcją Ochrony Środowiska (IOŚ) i Krajową Administracją Skarbową. Zawarto natomiast 30 maja 2022 r. porozumienie z Komendą Wojewódzką Policji w Białymstoku, w którym zobowiązano się do współpracy w zakresie zwalczania przestępstw i wykroczeń związanych z obrotem roślinami i produktami pochodzenia roślinnego, w tym materiałem siewnym, wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem środków ochrony roślin oraz wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Porozumienie dotyczyło w szczególności: [1] współpracy przy czynnościach kontrolnych; [2] wsparcia funkcjonariuszy policji przy realizacji zadań w szczególności ekspertów z WIORiN; [3] wymiany informacji, w tym wzajemnym udostępnianiu danych dotyczących podejrzenia lub stwierdzenia naruszeń przepisów prawa; [4] prowadzenia badań laboratoryjnych próbek środków ochrony roślin stanowiących dowód w postępowaniu karnym lub mogących stanowić dowód w postępowaniach w sprawach o wykroczenia; [5] organizowania wspólnych szkoleń; [6] współdziałania w ramach operacji organizowanych na szczeblu krajowym; [7] wzajemnego wsparcia logistycznego i technicznego.

(akta kontroli str. 434-448)

WIORiN pełniąc od 3 grudnia 2022 r. funkcję organu nadzoru rynku w zakresie produktów nawozowych UE zwrócił się w dniu 13 stycznia 2023 r do Naczelnika Podlaskiego Urzędu Celno-Skarbowego w Białymstoku o udostępnienie danych podmiotów, które w 2022 roku oraz na początku 2023 roku dokonały importu nawozów oznakowanych znakiem NAWÓZ WE" oraz innych produktów nawozowych UE. W efekcie otrzymano informacje o siedmiu podmiotach, które w badanym okresie dokonały przywozu nawozów deklarowanych do działu 31 Wspólnej Taryfy Celnej¹⁶. Wojewódzki Inspektor wskazał, że w ramach bieżącej współpracy z KAS „WIORiN w 2022 r. opiniował dwukrotnie [...] zgodność dokumentacji importowych produktów nawozowych UE z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1009 z dnia 5 czerwca 2019 r.

(akta kontroli str. 433)

Wojewódzki Inspektor odnosząc się do braku współpracy z Inspekcją Ochrony Środowiska i Inspekcją Weterynaryjną wyjaśnił, że „WIORiN Białystok nie prowadził wspólnych kontroli z zakresu wprowadzenia do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin z Inspekcją Ochrony Środowiska. W latach 2020 – 2022 nie stwierdziliśmy również nieprawidłowości z tego zakresu które mogłyby być przekazane do IOŚ również w zakresie magazynowania i stosowania nawozów. WIORiN nie otrzymywał również sygnałów dotyczących nieprawidłowości z IOŚ. Wojewódzki Inspektor odnośnie braku współpracy z IW wyjaśnił, że „WIORiN w latach 2020 – 2022 nie prowadził kontroli nawozów które zostały wytworzone z produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych lub zawierają w swoim składzie produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego lub produkty pochodne. W związku z powyższym nie informował IW o wynikach takich kontroli. Do WIORiN Białystok nie wpłynęły również sygnały z IW dotyczące ewentualnych nieprawidłowości z tego zakresu”

(akta kontroli str. 426-428,431-433)

10. W badanym okresie w WIORiN nie było kontroli zewnętrznych dotyczących nadzoru nad nawozami i środkami wspomagającymi uprawę roślin. Kontrola finansowa Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego przeprowadzona w IV kwartale 2021 roku nie wykazała nieprawidłowości w zakresie nadzoru nad nawozami i środkami wspomagającymi uprawę roślin. Zakwestionowano jednak ocenę kontroli zarządczej dokonanej przez Inspektora Wojewódzkiego (co szczegółowo omówiono w pkt. 1.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

W latach 2021 – 2022 zrealizowano w 100 % plan kontroli podmiotów oraz harmonogram pobierania próbek. Monitoring realizacji zaplanowanych kontroli na bieżąco prowadził Dział Ochrony Roślin i Nawozów (DORiN). Nadzór realizowany był w oparciu o informacje z oddziałów terenowych w postaci kwartalnych sprawozdań z tego zakresu. W każdym

¹⁶ Naczelnik udzielił informacji na podstawie porozumienia w sprawie współpracy i współdziałania w zakresie kontroli wprowadzonych na terytorium RP wprowadzonych z terytorium RP i przemieszczanych w ramach procedury tranzytu przez terytorium RP roślin, produktów rolniczych i innych przedmiotów zawarte w dniu 19 września 2017 r pomiędzy Dyrektorem Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku a Podlaskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Białymstoku oraz Komendantem Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku.

oddziale terenowym raz w roku przeprowadzana była kontrola wewnętrzna prowadzona przez DORiN, w trakcie której sprawdzano między innymi dokumentację z prowadzonych kontroli i prawidłowość realizacji kontroli. WIORiN plan kontroli wewnętrznych sporządzał w okresach półrocznych (styczeń- czerwiec, lipiec-grudzień). W II połowie 2020 r. w związku z brakiem kontroli planowych z zakresu nawozów, plan kontroli wewnętrznych nie obejmował tej tematyki. W 2021 r w związku z brakami kadrowymi plan kontroli wewnętrznych w I półroczu nie został zrealizowany. Ze względu na powyższe DORiN w porozumieniu z Wojewódzkim Inspektorem wszystkie kontrole wewnętrzne (14 oddziałów terenowych) zrealizował w II półroczu. (nie uwzględniono jednak kontroli nawozowych). W 2022 r. kontrole wewnętrzne uwzględniły w dwóch przypadkach w swoim zakresie tematykę nawozów, i tak: [1] w przypadku OT Zambrów wydano pouczenie aby w trakcie kontroli zgodności etykiety nawozów i środków wspomagających uprawę roślin weryfikować prawidłowość umieszczania wszystkich informacji wymaganych przepisami prawa; [2] OT Łomża wydano zalecenie aby cytować właściwą podstawę prawną kontroli, a w przypadku wykrycia nieprawidłowości w protokole kontroli cytować podstawę prawną stwierdzonej nieprawidłowości¹⁷. WIORiN terminowo przekazywał do Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa sprawozdania ORiN 1-11 z realizacji zadań w województwie podlaskim z zakresu ochrony roślin i nawozów. W sprawozdaniu za rok 2021 nie wykazano jednak jednej nieprawidłowości dotyczącej oznakowania nawozów organicznych oraz zalecenia pokontrolnego wydanego w związku z tą nieprawidłowością, co szczegółowo omówiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. (akta kontroli str. 410-422,432, 449-482)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości.

1. W latach 2021-2022 kontrole¹⁸ dotyczące wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin prowadzono w zakresie węższym, niż wynikający z rozporządzenia MRiRW z dnia 18 czerwca 2008 r. W żadnej z tych kontroli nie zlecono bowiem badania pobranych próbek pod kątem dopuszczalnej wartości zanieczyszczeń (metali ciężkich) oraz występowania bakterii z rodzaju salmonella oraz jaj pasożytów jelitowych, o których mowa w § 14 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia MRiRW z dnia 18 czerwca 2008 r. Zgodnie z *Procedurą pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin*, stanowiącej załącznik do zarządzenia Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa nr 12/2021 z dnia 29 kwietnia 2021 r., badania nawozów (...) oraz środków wspomagających uprawę roślin stanowią jeden z elementów kontroli mającej na celu sprawdzenie spełnienia przez nawozy i środki wspomagające uprawę roślin wymagań jakościowych, a także wymagań dotyczących maksymalnych dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że *pracownicy ustalali zakres badań zgodnie ze swoją wiedzą i przyjęli założenie, że obligatoryjne jest pobranie prób na określenie parametrów wynikających z pozwoleń MRiRW. Natomiast pozostałe parametry wynikające z rozporządzenia MRiRW z dnia 18 czerwca 2008 roku w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu, regulującym m.in. zakres badań, które musi przejść nawóz w procesie uzyskiwania pozwolenia MRiRW, są dodatkowymi badaniami, które muszą być wykonane w momencie rejestracji nawozu. Ponadto interpretowano, iż dodatkowe badania wynikające z ww. przepisów należy wykonać w przypadku realnego podejrzenia wystąpienia nieścisłości z tym związanych. Przyjęto założenie, że sygnałem do przeprowadzenia badań w kierunku pozostałości metali ciężkich, bądź obecności żywych jaj pasożytów może być skarga złożona do WIOR lub proces produkcyjny budzący wątpliwości zachowania jednolitych bezpiecznych parametrów nawozu, weryfikowanych u producentów w trakcie kontroli.*

(akta kontroli str. 408)

¹⁷ Realizacja wydanych zaleceń pokontrolnych na być weryfikowana w 2023 r.

¹⁸ WIORiN. przeprowadził 12 takich kontroli.

W ocenie NIK ww. aspekty badań pobranych w trakcie kontroli WIORiN próbek, mają istotne znaczenie dla bezpieczeństwa produkowanej przy użyciu tych substancji żywności i mogą mieć wpływ na rzetelność prowadzonych badań kontrolnych.

2. Formularz oświadczenia o stanie kontroli zarządczej za 2021 rok, podpisany 27 kwietnia 2022 r. przez p.o. Wojewódzkiego Inspektora Józefa Sikorskiego, nie został wypełniony. Formularz ten nie zawierał żadnych danych, określonych załącznikiem do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru oświadczenia o stanie kontroli zarządczej¹⁹. Nie podano w nim jakiej jednostki oświadczenie dotyczy, w dziale I nie dokonano oceny stanu kontroli zarządczej²⁰, ani nie wskazano działań podjętych w celu poprawy funkcjonowania kontroli zarządczej. Opracowane zaś dokumenty dotyczące kontroli zarządczej tj. „Ocena ryzyka oraz zadania wrażliwe w WIORiN w Białymstoku – ustalone na 2021 rok” oraz „Katalog ryzyk – WIORiN 2021 rok” nie zostały zatwierdzone (podpisane) przez Wojewódzkiego Inspektora i nie określono w nich istotności ryzyka. (akta kontroli str. 306-331)

Nie odpowiadało to standardowi II.E.22 – określone w załączniku do obwieszczenia Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych²¹ – który zaleca coroczne potwierdzenie uzyskania zapewnienia o stanie kontroli zarządczej w formie oświadczenia o stanie kontroli zarządczej za poprzedni rok.

Wojewódzki Inspektor Rafał Lewoc wyjaśnił, że „na podstawie materiałów dotyczących kontroli zarządczej za 2021 rok otrzymanych z Działu Finansowego, stanowiących załącznik nr 2 (Kwestionariusz zarządzania ryzykiem), Nr 3 (Informacja o zapewnieniu realizacji celów i zadań WIORiN) i Nr 4 (Katalog ryzyk) do zarządzenia nr 19/2021 Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 30 grudnia 2021 roku nie jest możliwe ustalenie czy poszczególne załączniki zostały podpisane przez ówczesnego Wojewódzkiego Inspektora. [...] Osoba pełniąca funkcję Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w tamtym czasie już nie pracuje w WIORiN w Białymstoku i aktualnie brak jest możliwości ustalenia przyczyn zaistniałej sytuacji”. (akta kontroli str. 407)

3. W sprawozdaniach ORiN 11a i 11d za 2021 przekazanych 11 lutego 2022 r do Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa nie została wykazana jedna nieprawidłowość w oznakowaniu nawozów organicznych stwierdzona w trakcie jednej kontroli²² oraz zalecenia pokontrolne wydane w związku z tą nieprawidłowością. (akta kontroli str. 415-421)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że o wykrytej w trakcie kontroli NIK nieścisłości w sprawozdaniach ORiN 11 a i 11 d za 2021 rok poinformowano Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa. (akta kontroli str. 422)

V. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Korzystanie z uprawnienia do zlecenia badań pobranych w trakcie kontroli próbek nawozów oraz środków wspomagających uprawę roślin pod kątem zanieczyszczeń metalami ciężkimi i występowania bakterii z rodzaju Salmonella oraz jaj pasożytów jelitowych.
2. Coroczne wypełnianie oświadczeń o stanie kontroli zarządczej i podawanie w nich danych określonych rozporządzeniem w sprawie wzoru oświadczenia.
3. Prawidłowe sporządzenie sprawozdań z działalności WIORiN.

¹⁹ Dz.U. z 2010 r. nr 238, poz. 1581. Dalej: rozporządzenie w sprawie wzoru oświadczenia.

²⁰ Tj. nie zaznaczono znakiem „X” odpowiedniego wiersza.

²¹ Dz. Urz. MF Nr 15, poz. 84.

²² Przeprowadzonej w Spółce z o.o. „W. B.” od 2 do 26 czerwca 2021 r.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 8 maja 2023 r.

Kontrolerzy:
Piotr Żukowski
główny specjalista k.p.

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. p.o. WICEDYREKTORA
Paweł Tołwiński

..... "I-I"

podpis

..... "I-I"

podpis

Agata Ciupa
doradca prawny

..... "I-I"

podpis

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. p.o. WICEDYREKTORA
Paweł Tołwiński

.....
podpis